# Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „COVID-19: kodanikuühiskonna roll Euroopa ja Vahemere piirkonna ülesehituses ja vastupidavuses“

**(omaalgatuslik arvamus)**

(2023/C 140/03)

Raportöör: **Angelo PAGLIARA**

| | |
|---|---|
| Täiskogu otsus | 25.3.2021 |
| Õiguslik alus | kodukorra artikli 52 lõige 2 |
| | omaalgatuslik arvamus |
| Vastutav sektsioon | välissuhete sektsioon |
| Vastuvõtmine sektsioonis | 20.12.2022 |
| Vastuvõtmine täiskogus | 24.1.2023 |
| Täiskogu istungjärk nr | 575 |
| Hääletuse tulemus | |
| (poolt/vastu/erapooletuid) | 183/0/5 |

## 1. **Sissejuhatus**

1.1. Pandeemiakriis on tabanud Euroopa ja Vahemere piirkonda rängalt, süvendades olemasolevaid probleeme ja luues uusi katsumusi lisaks varasematele. Sotsiaal-majanduslikud tagajärjed võivad suurendada ebavõrdsust, eriti nendes riikides, kus majandus- ja tootmissüsteemid on nõrgad.

1.2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Euromedi järelevalvekomitee otsustas keskenduda kodanikuühiskonna rollile Euroopa ja Vahemere piirkonna ülesehituses ja vastupidavuses.

1.3. Aruande koostamisse olid kaasatud Euroopa ja Vahemere piirkonna kodanikuühiskonna organisatsioonid ning eri riikide majandus- ja sotsiaalnõukogud. Eriti tihedat koostööd tehti Maroko majandus-, sotsiaal- ja keskkonnanõukoguga, kes oli Euromedi 2021. aasta tippkohtumise kaaskorraldaja.

1.4. Seega on teabearuandel oluline lisaväärtus, mis tuleneb kodanikuühiskonna kaasamisest Vahemere mõlemal kaldal.

1.5. Käesolev aruanne täiendab eelmisi teabearuandeid „Haridus ja kutseõpe Euromedi piirkonnas“, „Digiüleminek ja VKEd Euroopa ja Vahemere piirkonnas“ ning „Kestlik areng Vahemere piirkonnas“ ([1]).

## 2. **Järeldused**

2.1. Kodanikuühiskond reageeris pandeemiale viivitamatult ülemaailmsel tasemel, tegutsedes eesliinil, pakkudes elanikkonnale abi ja toetust. Ka Euroopa ja Vahemere piirkonnas on kodanikuühiskonna roll COVID-19 negatiivsete mõjude leevendamisel olnud väga oluline.

2.2. Euroopa ja Vahemere piirkonnas on kodanikuühiskonna organisatsioonid toetanud valitsuste tegevust, pakkunud olulisi teenuseid ja tervishoiuteenust, jaganud isikukaitsevahendeid ja aidanud levitada olulist teavet, eriti äärealadel. Samuti on nende tegevus olnud olulise tähtsusega pandeemia mõju leevendamisel kõige kaitsetumate elanikkonnarühmade nagu naiste, noorte, sisserändajate ja puuetega inimeste jaoks.

([1]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse taaste ja vastupidavuse rahastamisvahend“(COM(2020) 408 final – 2020/0104 (COD)) — „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse tehnilise toe rahastamisvahend“(COM(2020) 409 final – 2020/0103 (COD)) (ELT C 364, 28.10.2020, lk 132); ECO/515 – „Koroonaviirusega võitlemise investeerimisalgatust käsitlev määrus“ (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata); Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Pakiline ülesanne pärast COVID-19 kriisi: uue mitmepoolse maatriksi kavandamine“ (omaalgatuslik arvamus) (ELT C 364, 28.10.2020, lk 53).

2.3. Kodanikuühiskonna aktiivsus on tugevdanud solidaarsust Euroopa ja Vahemere piirkonnas. Paljud lõunanaabruse kodanikuühiskonna organisatsioonid on võtnud meetmeid, luues kodanikuühiskonna solidaarsusrühmi, katsetades uuenduslikke meetodeid ning tõhustades oma veebipõhist teavitamis- ja koordineerimistegevust.

2.4. Komitee on veendunud, et kohane ja õiglane majanduslik ja sotsiaalne taastumine on võimalik ainult sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide, erasektori ja eelkõige VKEde kaasamise kaudu. Vahemere piirkonna taastumisel ning jätkusuutlike ja vastupidavate sotsiaalmajanduslike mudelite arendamisel tuleb lähtuda sellistest põhimõtetest nagu õigusriigi austamine, demokraatlike väärtuste ning sotsiaalsete ja inimõiguste kaitse, Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) põhikonventsioonide rakendamine ning ühine pühendumine kestliku arengu ja kliimaneutraalsuse eesmärkide saavutamisele.

2.5. Komitee tervitab Vahemere piirkonna uue tegevuskava vastuvõtmist ja rõhutab vajadust, et kõik taastumist toetavad meetmed lähtuksid piirkonna elanikkonna elukvaliteedi arengu ja parandamise kombinatsioonist.

2.6. Vahemere piirkond koondab tänapäeval mitmeid sotsiaalseid, poliitilisi, keskkonnaalaseid, geopoliitilisi ja sisserändealaseid väljakutseid, mis ei ole olulised mitte ainult Euroopa, vaid kogu maailma jaoks. Komitee leiab, et piirkonna kasvavaid mitmemõõtmelisi probleeme on võimalik lahendada ainult Euroopa Liidu toetatava, uuendatud ja tõhusa mitmepoolsuse kaudu.

2.7. Kliimamuutuste mõju mõjutab Vahemere piirkonda ka kõrbestumise, veepuuduse ja temperatuuri tõusu kaudu. Praegune kriis on toonud esile vajaduse tugevdada ühist vastupidavust ja lahata uusi koostööalgatusi keskkonna ja digiülemineku valdkonnas. Komitee leiab, et pidades silmas ka kodanikuühiskonna teadlikkuse suurendamist ja sotsiaalpartnerite suuremat kaasamist oleks kasulik laiendada ja tugevdada selliseid algatusi nagu Vahemere lääneosa sinise majanduse kestlikku arengut käsitlev algatus WestMED. Selliste algatustega aidataks saavutada kliima- ja keskkonnaalaseid eesmärke, kasutades töökohti loovaid ning ökosüsteemi ja mitmekesisust kaitsvaid sinise majanduse mudeleid.

2.8. Kümme aastat pärast araabia kevadet on Euroopa Liit uuendanud oma koostööstrateegiat Vahemere naabruspiirkonnas. Sellega seoses peab komitee Vahemere piirkonna uut tegevuskava oluliseks vahendiks, mille abil saaks piirkond pärast COVID-19 kriisi sotsiaalselt ja majanduslikult taastuda. Uuendatud partnerluskohustus peab olema tihedalt seotud mitte ainult majanduslike ja sotsiaalsete väljakutsetega, vaid ka keskkonna-, demograafiliste ja sisserändealaste väljakutsetega, järgides täielikult liidu progressi ja põhiväärtusi. Tervishoiustruktuuride olukord on paljudel piirkonna aladel osutunud hapraks ja pandeemiakriis on suur proovikivi, mis võib mõjutada ka poliitilist stabiilsust.

2.9. Vahemere piirkonna taaste- ja ülesehitusprogrammides tuleks eritähelepanu pöörata turismisektori ja eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete kiirele taastamisele, sest viimased annavad tööd rohkem kui poolele ELi töötajatest. Kriisi pikaajalistel tagajärgedel, sh struktuursel tööpuudusel, seda eriti noorte ja naiste seas, oleksid tõsised sotsiaalsed tagajärjed.

2.10. Tööjõu inimkapitali arendamine on eriti oluline ELi Vahemere piirkonna partnerite jätkusuutliku arengu jaoks. Eelkõige turismisektoris tuleks edendada töötajate koolitust. Lisaks märgib komitee, et ajude äravool lõunapoolsetest partnerriikidest kõrgelt arenenud tööstusriikidesse on suur takistus eelkõige nende riikide majanduse digiüleminekule. Euroopa Liidu liikmesriigid peaksid seetõttu hõlbustama ELis lühiajalisi ja keskmise tähtajaga töölube nii füüsilisest isikust ettevõtjatele kui ka töötajatele, eelkõige IT-sektoris. Lisaks peaks komisjon toetama digitaalprojektide rakendamist partnerriikides, et eelkõige IT-tehnikud leiaksid oma koduriigis häid töövõimalusi.

2.11. Dialoogi tugevdamiseks lõunanaabruse riikidega kasutab EL olemasolevaid koostöövahendeid ja programme. Komitee soovitab kodanikuühiskonna organisatsioonide võimalikult laiaulatuslikku osalemist, kasutades kaasavat sotsiaal-kodanikuühiskonna dialoogi kõigil tasanditel. Dialoogis tuleks võtta arvesse eri osalejate eripära ja rolli ning väärtustada nende panust praeguste muutuste ja kriiside mõju ohjamiseks vajalike meetmete ja poliitika määratlemisse ja rakendamisse, alustades kliimamuutuste mõjudest.

2.12. Hinnangute kohaselt SKP elaniku kohta paljudes lõunanaabruse riikides väheneb ning nad seisavad silmitsi suurte probleemidega, mis on seotud kasvavate sotsiaalsete, majanduslike ja vaesusriskidega. Seetõttu on vaja majanduse ja rahanduse taastekavasid, mis hõlmavad ka meetmeid, millega lahendada sotsiaalset ebakindlust suurendavad probleemid.

2.13. Paljude Vahemere piirkonna naaberriikide majanduse taastumine sõltub suuresti põhjaliku vaktsineerimiskampaania tõhususest, mistõttu soovitab komitee COVAXi mehhanismi tugevdamist ning ELi institutsioonide poolset maksimaalset logistilist ja tarnealast toetust, sh ka kahepoolsete lepingute kaudu. Komitee rõhutab, et eriti oluline on toetada Vahemere lõunapiirkonna partnerriike vaktsiinide ja meditsiinitoodete sõltumatute tootmisrajatiste loomisel nende riikides. Sellega seoses kordab komitee oma üleskutset arutada tõsiselt vaktsiinide ja meditsiinitoodete patentidest loobumist, et võidelda pandeemiate vastu.

2.14. Komitee on seisukohal, et COVID-19-järgse taastumise kontekstis on kodanikuühiskonna aktiivne osalemine oluline selliste eesmärkide saavutamisel nagu inimeste elukvaliteedi parandamine ja uue kestliku arengu mudeli väljatöötamine. Seetõttu kutsub komitee ELi institutsioone üles veelgi tugevdama lõunanaabruse partnerluse raames kõiki vahendeid kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamiseks.

2.15. Kodanikuühiskonna organisatsioonid on olnud pandeemiaga seotud tervishoiu- ja sotsiaalmeetmete toetamisel esirinnas ning nende aktiivsus on võimaldanud sotsiaalseid ja tervisealaseid tagajärgi elanikkonna jaoks leevendada. Kuid nagu komitee on juba märkinud, piirab nende võimet ühiskonna vajadustele reageerida asjaolu, et ressursid on sageli piiratud ja võivad kõikuda. Komitee on veendunud, et kodanikuühiskonna organisatsioonide toetusmehhanisme on vaja tugevdada, eelkõige selleks, et paremini kaitsta kõige kaitsetumaid, pandeemiast eriti mõjutatud rühmi, nagu noored, naised, rändajad ja puuetega inimesed.

2.16. Komitee kutsub ELi institutsioone üles võtma täiendavaid meetmeid, et toetada rahu, demokraatiat ja inimõiguste austamist Vahemere piirkonna konfliktipiirkondades. Konfliktipiirkondade elanike olukord on pandeemia tõttu veelgi halvenenud ja laiaulatusliku rahuplaani tagamiseks on vaja jõulisi algatusi.

2.17. Pidades silmas tõenäolist rasket taastumist pandeemiakriisist, muutuvad olulisemaks käimasolevad kaubandusläbirääkimised ELi ning Maroko ja Tuneesia vahel, samuti eelseisvad läbirääkimised Jordaaniaga. EL peaks rohkem arvestama olemasolevaid asümmeetriaid ja oma lõunapoolsetele kaubanduspartneritele asjakohaselt vastama. Komitee nõuab kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite ulatuslikumat kaasamist läbirääkimisprotsessidesse ning nende ametlikku kaasamist lepingutesse, et nad saaksid anda positiivse panuse partnerriikide kaubandussuhetesse, eelkõige et tagada tulevastes kaubanduslepingutes kohustuslike kestliku arengu peatükkide rakendamine.

2.18. Lisaks teeb komitee ettepaneku, et kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja sotsiaalpartneritele antaks vastutus mitte ainult kestlikkust käsitlevate peatükkide, vaid ka kogu kaubandus- ja investeerimislepingute kohaldamisala eest osana nende ametlikult struktureeritud kaasamisest.

2.19. Komitee kordab oma seisukohta, et EL peaks osa oma kaubandusabi vahenditest suunama kodanikuühiskonna organisatsioonide osaluse ja suutlikkuse suurendamise toetamisele kestliku kaubanduse ja investeeringutega seotud jõupingutustes.

2.20. Komitee on juba varem soovitanud tugevdada digitaalpädevust mõlemal pool Vahemerd. Pärast uue Vahemere piirkonna strateegia vastuvõtmist ja pidades silmas pandeemiajärgset ülesehitust, juhib komitee tähelepanu vajadusele tugevdada investeeringuid digitaristusse ja toetada digiüleminekut VKEdes, kes on tööhõive ja sotsiaalse arengu tõukejõud. Sellesse tuleb ka kaasata sotsiaalpartnerid ja tunnistada kollektiivläbirääkimiste ja sotsiaaldialoogi potentsiaali eri tasanditel.

## 3. **Üldised märkused**

3.1. Pandeemiakriis on Vahemere piirkonna kriitilisi probleeme teravdanud; 25 aastat pärast Barcelona deklaratsiooni ja kümme aastat pärast araabia kevade algust on Vahemere piirkonna probleemid endiselt tohutud. Euroopa Liit ja Vahemere piirkonna partnerid otsustasid hiljuti koostöö taaselustada ja seda tugevdada Vahemere piirkonna uue, kaugele pürgiva tegevuskava kaudu.

3.2. Uus tegevuskava põhineb veendumusel, et ainult üheskoos ja partnerluse vaimus töötades saab edukalt lahendada tuleviku strateegilisi probleeme mõlema poole huvides. Tegevuskava näeb ette spetsiaalse majandusinvesteeringute kava, et edendada Vahemere piirkonna sotsiaal-majanduslikku taastumist ajavahemikul 2021–2027. Kõrge esindaja Josep Borrelli sõnul on ühine eesmärk ehitada üles rahumeelne, turvaline, demokraatlikum, keskkonnahoidlik, jõukas ja kaasav lõunanaabrus.

3.3. Organisatsiooni Med Dialogue for Rights and Equality hiljuti avaldatud uuringust „Bridging the Sea“ ([2]) selgus, et peaaegu 63 % lõunanaabruses tegutsevatest kodanikuühiskonna organisatsioonidest tegeleb selliste küsimustega nagu demokraatia ja õiguste tugevdamine, samas kui üle 53 % tegeleb muu hulgas ka sotsiaal-majandusliku ebavõrdsuse vastu võitlemisega. Üha olulisem on nende tundlikkus ja tähelepanu ökoloogilistele ja keskkonnaküsimustele. Need andmed kinnitavad, et on olemas kindel alus ja vajadus tugevdada toetust kodanikuühiskonnale, et tulevaste proovikividega paremini toime tulla.

3.4. Kodanikuühiskond on lõunanaabruse riikides viimase kahe aastakümne jooksul oma kohalolekut tugevdanud. Kodanikuühiskonna aktiivsus on võimaldanud leevendada sotsiaalseid ja tervisealaseid tagajärgi elanikkonnale, kuid samal ajal näidanud vajadust võtta meetmeid, et tugevdada kodanikuühiskonna suutlikkust ja oskusi, et paremini tegutseda.

3.5. Vahemere piirkonnas, nagu kogu ülejäänud maailmas, tekkis COVID-19 pandeemia järgne suur majanduslik ja sotsiaalne vapustus. Sotsiaalseid ja tervisealaseid tagajärgi võimendas piisava avaliku sektori tervishoiutaristu puudumine, eriti kõige haavatavamates riikides. Pandeemiakriis lisandus mitmes riigis juba olemasolevatele kriisidele, mis olid tingitud mitmest tegurist, nagu niigi ebakindel majanduslik ja sotsiaalne olukord, suur tööpuudus ja konfliktide tagajärjed mõnes piirkonnas, näiteks Liibüas ja Süürias.

3.6. Kuigi märkimisväärsete erinevustega, reageerisid Vahemere piirkonna valitsused kohe, et pandeemia levikut tõkestada. Selleks võtsid nad meetmeid töötajate ja ettevõtjate toetamiseks, samuti koostöös sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega, kuigi nende osalemine oli sageli ebapiisav ja mõnel juhul puudus. Pandeemia mõju piiramiseks kehtestasid peaaegu kõik Vahemere piirkonna riigid, nagu Maroko, Egiptus, Jordaania ja Liibanon, liikumiskeelud ja reisipiirangud.

3.7. Pärast pandeemiakriisi rakendasid paljud piirkonna valitsused majanduskriisi leevendamiseks ja konkreetsete sektorite toetamiseks ekspansiivset poliitikat, soodustades tootmist, kehtestades maksu- ja majandussoodustusi ning võttes meetmeid investeeringute

3.8. Pandeemia põhjustas negatiivseid majanduslikke tagajärgi kogu Vahemere piirkonnas, mitte ainult selliste tegurite tõttu nagu sise- ja välisnõudluse vähenemine ja tarbimise langus, vaid ka halveneva finantsolukorra ja valitsemissektori võla tõttu. Alates pandeemiakriisi puhkemisest on piirkonna valitsused eraldanud täiendavaid vahendeid tervishoiu- ja majandussüsteemidele, et teatavaid sektoreid toetada. Seetõttu suureneb märkimisväärselt peaaegu kõigi Vahemere piirkonna riikide eelarvepuudujääk.

3.9. Piiravad meetmed, mis takistasid ja vähendasid rahvusvahelist liikuvust, tabasid transpordisektorit rängalt, mistõttu turism on olnud üks pandeemiakriisi kõige enam mõjutatud sektoritest. OECD hinnangul kahanes see sektor 45–70 % ja rahvusvaheline turism 60–80 % ([3]). Turism on Vahemere piirkonna riikide jaoks üks peamisi majandussektoreid ning ÜRO Kaubandus- ja Arengukonverentsi (UNCTAD) andmetel kuuluvad Egiptus ja Maroko maailma kõige enam mõjutatud riikide hulka ([4]).

3.10. Mikro-, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad ning füüsilisest isikust ettevõtjad on lõunaranniku riikide majanduse veel üks oluline osa. Nende käive on oluliselt vähenenud ja enamik neist on olnud sunnitud ka töötajaid koondama. Sellega seoses on vaja võtta struktuurimeetmeid, mis aitavad VKEdel kriisist välja tulla, kasvada ja teha uuendusi, võttes vastu kahekordse väljakutse, milleks on digiüleminek ja $CO_2$ heite vähendamine.

([2]) https://meddialogue.eu/wp-content/uploads/2021/02/Publication-Bridging-the-sea.pdf
([3]) https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=124_124984-7uf8nm95se&title=Covid-19_Tourism_Policy_Responses&_-ga=2.143901749.1647750476.1622806508-1692148678.1622806341
([4]) https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2020d3_en.pdf

3.11. Pandeemiakriis Vahemere piirkonnas on mõjutanud kõiki ühiskonnarühmi, kuid eelkõige on olnud enim mõjutatud järgmised rühmad: noored, tööturu halvenemise ning koolide ja ülikoolide sulgemismeetmete tõttu; naised, kes töötasid mõnes piirkonnas, nt lõunapoolses naabruskonnas, peamiselt varimajanduses, põllumajanduses ja turismisektoris, mida piiravad meetmed rängalt mõjutasid; kaitsetud rühmad, nagu mitteametlikud töötajad ja pagulased, keda sotsiaalkaitse meetmed sageli ei hõlma; ning puuetega inimesed, sest teenused olid sageli ebapiisavad.

3.12. Mõnes lõunanaabruse piirkonnas on sellised tegurid nagu veepuudus ja halb juurdepääs kanalisatsioonile süvendanud pandeemia mõju, eriti sotsiaalselt kõige isoleeritumates kihtides, konfliktipiirkondades ja põgenikelaagrites.

## 4. **Probleemid ja võimalused**

4.1. Nagu Vahemere Liidu peasekretär rõhutas, [5] seab praegune tervishoiukriis ohtu piirkonnas viimastel aastatel saavutatud sotsiaal-majanduslikud edusammud. Kriis annab aga võimaluse tugevdada integratsiooni ja muuta majandus vastupidavamaks.

4.2. Kodanikuühiskonna roll Euroopa ja Vahemere piirkonnas on ülimalt oluline õiglasema ja kaasavama ühiskonna ülesehitamisel pärast pandeemiat. Nagu rõhutati Porto sotsiaaltippkohtumisel, [6] on sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide aktiivne osalemine samuti ülioluline, et keegi ei jääks maha ja et Euroopa sotsiaalõiguste sammast tõhusalt rakendataks.

4.3. COVID-19 ja sellega seotud meetmed seavad ohtu kodanikuühiskonna jätkusuutlikkuse. Valitsused ja paljud rahastajad on peatanud toetuste andmise ja külmutanud rahalised vahendid, suunates vahendid ümber COVID-19 leevendamiseks tehtavatele jõupingutustele. See ohustab kodanikuühiskonna organisatsioonide niigi habrast jätkusuutlikkust, võimalust jätkata kogukondade teenindamist ja paljude kodanikuühiskonna töötajate töökohti, kuigi kodanikuühiskonna organisatsioonidelt oodatakse palju. Komitee rõhutab, et organisatsiooni jätkusuutlikkuse toetused ja põhitoetusvahendid on kodanikuühiskonna organisatsioonide jaoks väga olulised, et kohaneda kiiresti muutuvate olukordadega ja jätkata tegevust kriiside ajal.

4.4. Komitee on rõhutanud, et Vahemere piirkond on üks maailma piirkondi, mis on kliimamuutuste mõjude suhtes kõige haavatavam. COVID-19 on mõjutanud negatiivselt sotsiaalset olukorda ja arengut, mistõttu on kestliku arengu ja rohelise majanduse strateegiate vastuvõtmine hädavajalik.

4.5. Taastekavade vastuvõtmine Vahemere piirkonnas on potentsiaalne võimalus tagada piirkonna majanduslik, sotsiaalne ja keskkonnaalane areng. Oluline on siduda arenguvõimalused selliste põhimõtete austamisega nagu solidaarsus, võitlus ebavõrdsuse vastu ning õigusriigi põhimõtete kaitsmine ja austamine. Kodanikuühiskonna aktiivne osalemine on kõigi eesmärkide saavutamiseks hädavajalik.

4.6. Lõunanaabruse riikides peaksid tulevased COVID-19-järgsed taastekavad lisaks majanduskasvule keskenduma eelkõige kliimamuutuse, veepuuduse, kõrbestumise ja reostusega seotud keskkonnaprobleemide ohjeldamiseks võetavatele meetmetele. Keskkonnakaitse- ja looduskaitsemeetmetel võib olla positiivne mõju Vahemere piirkonnas, sest need mitmekesistavad majandust ja loovad kvaliteetseid töökohti. Sellega seoses juhib komitee tähelepanu taastuvenergia (eelkõige päikese- ja tuuleenergia) väga suurele potentsiaalile lõunapoolsetes partnerriikides ning kutsub ELi ja selle liikmesriike üles edendama kestlikumaid ühiseid investeeringuid selles valdkonnas.

4.7. Komitee on juba rõhutanud vajadust edendada õiglast üleminekut Vahemere piirkonnas, et tuua kasu ka tervishoiu, hariduse ja soolise võrdõiguslikkuse osas. Et tagada ülemineku ja digipöörde põhimõtetele tõeliselt vastav taastumine, on väga oluline suurendada teadlikkust ning arendada konkreetseid ettevõtlusalaseid hoiakuid ja digipädevust. Komitee toetab oma lõunapoolsete partnerriikide üleskutset suurendada ELi ja selle liikmesriikide pühendumust teadus- ja arendustegevuse alasele koostööle Vahemere piirkonnas.

---

([5]) „UfM Foreign Affairs Ministers set priority areas for stronger cooperation and integration in the Euro-Mediterranean region", Vahemere Liit (ufmsecretariat.org).

([6]) https://www.2021portugal.eu/en/porto-social-summit/porto-social-commitment/

4.8. Lõunanaabruse taastumine olukorras, mida iseloomustab suur mitteametliku tööhõive ja majanduse osakaal, on tihedalt seotud ka tõhusa kutseõppe- ja haridusmudeli arendamisega. Komitee kordab vajadust tugevdada noorte ja eelkõige naiste kutseoskusi, et nad saaksid neid kasutada riiklikus ja rahvusvahelises kontekstis, pidades silmas töötajate ümberõpet sõltuvalt tööturu vajadustest. Kodanikuühiskonna organisatsioonidel on oluline roll ka oskuste tugevdamisel mitteformaalse hariduse, seminaride ja koolituste korraldamise ning sotsiaalmajanduse edendamise kaudu. Komitee rõhutab ka vajadust kaasata sotsiaalpartnerid, mida on juba rõhutatud muu hulgas Vahemere Liidu piirkondlikus dialoogis sotsiaalpartneritega, eelkõige selleks, et tegeleda pakkumise ja nõudluse ebakõlaga tööturul.

Brüssel, 24. jaanuar 2023

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee*
*president*
Christa SCHWENG